

В. М. Кочетков,

*д. е. н., професор, професор кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України "КПІ"*

І. С. Фук,

магістрант кафедри, Національний технічний університет України "КПІ"

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

V. Kochetkov,

Ph.D. in Economics, Professor, Department of International Economics, NTU "KPI"

I. Fuk,

Undergraduate, Department of International Economics, NTU "KPI"

ASSESSMENT OF THE PRESENT STATE AND OF FOREIGN INVESTMENT IN THE INDUSTRY OF UKRAINE

У даній статті аналізується сучасний стан іноземного інвестування в промисловість України, визначено основні проблеми та перспективи залучення інвестицій.

This paper examines the current state of foreign investment in industry of Ukraine, the main problems and prospects of attracting investment.

Ключові слова: інвестиції, стратегія розвитку, інвестиційний клімат.

Key words: investment, development strategy, investment climate.

ВСТУП

Залучення грошових коштів для розвитку певних напрямів бізнесу є пріоритетним завданням для урядів багатьох країн, оскільки подібна діяльність дозволяє створювати додаткові робочі місця, а також отримувати додаткові доходи до державного бюджету.

Міжнародні фінансові інвестиції можуть здійснюватися як приватними компаніями, так і організаціями, до складу яких можуть входити бізнесмени, банкіри, а також представники урядів різних держав.

Нерідко міжнародні фінансові інвестиції пов'язані зі зниженням витрат при виробництві різних товарів, а також для розширення міжнародних ринків збуту.

Окремі аспекти проблем іноземного інвестування розглядалися у працях таких вчених, як Абдурахманов М.А. [1], Бирка М. [2], Борщевский В. [3], Гайдуцький А.П. [5] та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Цілями дослідження є дослідження проблем та перспектив іноземного інвестування промисловості України.

МЕТОДОЛОГІЯ

Методологічною базою дослідження є фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань іноземного інвестування промисловості України. При вирішенні цілей дослідження використовувалися структурні методи, методи синтезу та аналізу, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дати поняття іноземних інвестицій досить легко, але в той же час і складно, тому що існує безліч формулювань даного поняття. Іноземні інвестиції — це сума всіх видів вкладень різних цінностей (грошових, інтелектуальних або ж майнових) зарубіжними інвесторами, а також іноземними філіями вітчизняних юридичних осіб в об'єкти різних видів діяльності на території країни для того, щоб отримати дохід у майбутньому.

Інвестиції роблять позитивний вплив на обсяг ефективного попиту. Рівень інвестицій впливає на обсяг національного доходу суспільства. Ухвалення рішення про інвестування залежить від прибутку, яку очікує отримати інвестор, рентабельності капіталовкладень, а також від величини процентної ставки.

Іноземні інвестиції — це всі види майна і майнових прав, включаючи права на результати інтелектуальної діяльності, а також права, що не відносяться до речових, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку та передачі знань.

Іноземні інвестиції деякі вчені розглядають як переміщення капіталу через кордони країн з метою його збільшення в майбутньому. По відношенню до деяких країн треба відрізнити і зарубіжні інвестиції, які є вкладеннями національних суб'єктів економіки за кордоном, і іноземні інвестиції, які є вкладеннями інвесторів нерезидентів в економіку цієї країни.

Залежно від сфери, в яку направляються інвестиції, їх можна розділити на реальні і фінансові. Реальними інвестиціями є вкладення в ті галузі і види діяльності, які забезпечують збільшення коштів виробництва, матеріально-речових цінностей і запасів.

Фінансові інвестиції — це довгострокові (більше одного року) вкладення у фінансові активи заради отримання прибутку. В якості фінансових активів виступають цінні папери, найчастіше акції та облігації.

Іноземні фінансові інвестиції порівнюються до позик, які є значущою частиною світового фінансового потоку. З метою попередження збільшення потоку подібних інвестицій, здатного дестабілізувати існуючу фінансову систему, необхідно вживати різне регулювання фінансових і прямих вкладень, а так само виведення коштів з вже сформованого ринку.

Міжнародні фінансові інвестиції можуть здійснюватися як приватними компаніями, так і організаціями, до складу яких можуть входити бізнесмени, банкіри, а також представники урядів різних держав. Нерідко міжнародні фінансові інвестиції пов'язані зі зниженням витрат при виробництві різних товарів, а також для розширення міжнародних ринків збуту.

В іноземному інвестуванні можуть виникнути складнощі, які характеризуються відсутністю знань іноземних мов, незнання культури, економіки і політики країни, методів її торгівлі на світовому фінансовому ринку та інших умов отримання доходу від вкладених цінних паперах або грошових коштів.

Важливе значення для залучення інвестицій для структурної перебудови економіки, впровадження інноваційних розробок має сприятливий інвестиційний клімат.

Зате несприятливий клімат пригнічує економічний розвиток, загострює економічні, соціальні, політичні та інші проблеми.

Інвестиційний клімат — сукупність економічних, правових, регуляторних, політичних та інших факторів, які в кінцевому рахунку визначають ступінь ризику капіталовкладень і можливість їхнього ефективного використання.

Поняття "інвестиційний клімат" характеризує ситуацію, що склалася в даній країні відносно інвестицій, які можуть бути залучені в цю країну.

Іноземні інвестори при прийнятті рішення про притягнення інвестиційного ресурсу перш враховують інвестиційний клімат країни.

На ринку прямих інвестицій актуалізується конкурентна боротьба через зростаючий попит національ-

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України

Джерело: побудовано автором за даними [4].

них економік на інвестиційні ресурси. Міжнародні прямі інвестиції на рівні національних економік проявляються здебільшого як експорт та імпорт капіталу. Одним із надійних механізмів соціально-економічних перетворень є активізація інвестиційного процесу.

Важливим для інвесторів є консенсус у громадській думці приймаючої країни на користь іноземного інвестування. У цьому контексті, помірковано стабільне політичне оточення, разом із умовами матеріальної і фізичної безпеки, є важливим чинником, який використовується в оцінюванні вірогідності несприятливих змін у інвестиційному кліматі для фірм з іноземними капіталом.

Відповідно до даних Комітету статистики України, обсяг внесених інвестицій в економіку України в 2013 р. становив 56565,2 млн дол., що на 2,3 % більше обсягів інвестицій 2012 року, та в розрахунку на одну особу населення складає 1245,6 дол. [4].

Вплив фінансової кризи мав негативні наслідки на економіку, відповідно до чого обсяги капітальних інвестицій в українські підприємства протягом 2009—2010 рр. стрімко знижувався і в 2010 році становив 189,1 млрд грн.

З 2011 року обсяги капітальних інвестицій почали зростати і в 2012 році становили 263,7 млрд грн. Проте вже в 2013 році капітальні інвестиції зменшились до 167,0 млрд грн. [6].

В Україні відзначено значне відставання рівня інвестицій на душу населення: в період з 2010 року в економіку було інвестовано в 11 разів менше, ніж до країн ЄС, в 2,5 рази менше, ніж в Китаї і навіть втричі менше, ніж у Росії.

На підприємствах промисловості зосереджено 31,4 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності — 26,6 %. Значно зменшились інвестиції в операції з нерухомим майном з 16,2% в 2012 р. до 7,5% в 2013 р. Також зменшились інвестиції в транспортний комплекс — з 5,8% у 2012 році до 2,8% в 2013 році. Зросли інвестиції в будівництво: в 2012 році вони склали 1,8%, а в 2013 році зросли до 2,8% [7].

Найбільша частка інвестицій надійшла з Кіпру — 33,1%. Зменшились в 2013 році надходження інвестицій з Німеччини — з 14,1% у 2012 році до 11,0% у 2013 році.

Таблиця 1. Групування областей України по частці прямих іноземних інвестицій протягом 2007 — 2013 рр., %

Група областей	Роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
I група (області з ПШ > 10%)	63,4	62,8	63,5	66,4	65,6	65,4	65,7
II група (області с ПШ між 1% та 10%)	27,8	29,9	30,1	27,3	27,07	27,87	27,93
III група (області з ПШ < 1%)	8,76	7,28	6,28	6,25	7,32	6,68	6,3

Джерело: побудовано автором за даними [6].

Також зменшились інвестиції порівняно з 2012 роком з Російської Федерації на 0,2%, з Австрії — на 0,6%. Зросли інвестиції з Нідерландів на 0,1%, з Великої Британії — на 0,3% та з Віргінських островів — на 4,3% [1].

Якщо ж говорити про капітальні інвестиції, то тут картина з іноземним інвестуванням виглядає досить сумно: лише 1,9% від загальної суми капітальних інвестицій припадає на іноземних інвесторів станом на кінець червня 2013 року. При цьому, частка внутрішніх інвесторів становить 62,4%, а 16,1% припадає на вітчизняні банки.

Капітальні інвестиції в підприємства України мали стабільну динаміку до зростання в період з 2004 року по 2008 рік. У 2008 році зафіксовано найбільша кількість капітальних інвестицій — 272,1 млрд грн. [3, с. 18].

Інвестиції в регіони також ростуть з кожним роком. Хоча інвестування по регіонах України нерівномірно, адже такі області, як Житомирська, Вінницька, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська та Кіровоградська та деякі інші отримують менше [6].

Як бачимо з даної таблиці, в 2013 році зросли області I та II групи на 0,3% і 0,06% відповідно.

Залучення іноземних інвестицій робить позитивний вплив на економіку країни. При цьому їх раціональне використання здатне позитивно впливати на розвиток виробництва, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності вироблених товарів на світовому ринку, а отже, пом'якшити фінансові кризи і поживити економіку.

Прибутковість фондового ринку в останні роки тримається на стабільно високому рівні, але при цьому залучати іноземних інвесторів, особливо західні пенсійні фонди, досить важко.

На сучасному етапі функціонування української економіки актуальним є виявлення проблем, що перешкоджають залученню іноземних інвестицій, і визначення ступеня впливу припливу іноземних інвестицій на фінансову кризу.

Основними причинами, які стримують іноземних інвесторів інвестувати в економіку України є наступні [4]: по-перше, це нестабільність законодавства і, фактично, ручне управління державою. Дії української влади в цьому питанні, взагалі, можна розцінювати, як форс-мажор; по-друге, це тотальна корупція. Крім цього існують й інші проблеми, через які інвестори не хочуть вкладати гроші в українську економіку, але названі причини, мабуть, можна назвати головними.

Загалом, до основних причин, що перешкоджають довгостроковим капіталовкладенням в Україну відно-

сять [7]: середньо ринкова вартість кредитного ресурсу більше 20% річних при нульовій інфляції; корупція; зарегульованість ринку; зовнішній борг країни (на рубежі 2013-2014 років прямий державний борг перевищує 60 мільярдів доларів, у структурі якого на гривню доводиться 43,8%, на долар США — 32,4%, на СДР (валюта МВФ) — 19,7%) [1]; залежність від зовнішніх ринків ціноутворення на імпортований товар; низький рівень довіри у фінансовому секторі.

Що стосується рівня довіри, то рівень довіри населення до фінансового сектору складає всього 46%, в той час як, наприклад, до індустрії — 73%.

Причинами непопулярності України для інвесторів є відсутність цільової та послідовної політики держави у сфері інвестиційної діяльності, недоліки в державному управлінні, визначений у деяких випадках статус інвесторів, складний порядок адміністративних процедур, нерегульованість питань відповідальності учасників інвестиційних відносин, у тому числі держави.

Будь-яка держава, яка хоче мати стабільно зростаючу економіку приходиться до питання про те, які заходи вжити для розвитку іноземних інвестицій в їх національну економіку.

Сьогодні в інформаційному суспільстві ми приходимо до абсолютно нових для людства технологій і новаціям, в які, в першу чергу, йдуть іноземні інвестиції. Тому першим кроком для залучення іноземних інвестицій у країні є розвиток старих галузей по інноваційному шляху, впроваджуючи абсолютно нові технології, які дозволяють економити час і гроші. Далі необхідно розвивати високотехнологічні та фінансові сфери, так як більше дев'яноста відсотків іноземних інвестицій спрямовуються саме туди.

Входження України у глобальний економічний простір, в якому іноземні інвестиції є важливим чинником економічного зростання, створення відкритої конкурентоспроможної моделі економіки, значною мірою залежить від рівня активності іноземних інвесторів на території України, інтенсивності руху капіталів і трудових ресурсів.

Від правильно обраного та виправданого інтеграційного курсу значною мірою буде залежати ефективність використання прямих іноземних інвестицій, можливість їх спрямування в русло національних інтересів, а також подальший соціально-економічний розвиток країни в цілому.

Наступним кроком для розвитку іноземних інвестицій в країну є [6]: створення сприятливих умов для ведення діяльності ТНК, МНК і спільних підприємств; створення фінансового та інформаційного контролю за витратами інвестицій в режимі реального часу, а також

віддаленого користування даною системою; впровадження однакових інформаційних стандартів при заставах, бухгалтерської звітності; розробка інтегральних механізмів управління процесами інвестування іноземних інвестицій.

Сприятливий вплив на формування інвестиційного клімату України справляє її могутній природно-ресурсний потенціал, що найбільше налічує земельні, мінеральні та рекреаційні ресурси. Наявність таких природних даних надає Україні певну перевагу, як країні-реципієнту, адже забезпечення держави необхідною сировинною базою сприяє залученню інвесторів, орієнтованих на їх використання.

Основними шляхами залучення в Україну прямих іноземних інвестицій є наступні: по-першу чергу, треба реформувати державний сектор, відносини власності, купівлі землі та нерухомості; по-друге, треба скорочувати частку державного сектора і починати приватизацію державного майна; по-третє, задіяти механізм приватно-державного партнерства; по-четверте, необхідно реформувати законодавчу систему, щоб будь-який громадянин, а також іноземні громадяни могли вирішити всі питання через суди, які є незалежними від будь-якого впливу з боку держави; по-п'яте, рівень бюрократії та корупції повинен бути дуже низьким, тому що тільки одне це може звести до мінімуму всі зусилля держави щодо залучення прямих іноземних інвестицій; по-шосте, необхідне чітке законодавство, яке регулює залучення, освоєння, віддачу таких інвестицій не тільки підприємством, але інвестором; по-сьоме, вдосконалення податкової системи через зниження ставки податку на прибуток, вдосконалення податкового адміністрування шляхом зменшення трудових і тимчасових витрат на сплату різних податків. Цього можна досягти за рахунок організації електронного документообігу, введення тільки електронного прийому всіх заяв, листів, декларацій, залишивши тільки особисті консультації, але, давши можливість їх проводити і по Інтернеті.

Одним із завдань уряду країни, яка планує залучити інвестиції, є створення сприятливих умов для інвестування в економіку, а також дотримань гарантій для закордонних інвесторів. У ряді випадків інвестори відмовляються вкладати кошти в розвиток тієї чи іншої країни через загрозу політичної обстановки або високого рівня корупції.

Великі й приватні інвестори, які планують вкласти власні кошти в розвиток економіки тієї чи іншої країни, ретельно аналізують власні ризики і можливі прибутки, які можна отримати як в довгостроковому, так і в короткостроковому періодах.

ВИСНОВКИ

Таким чином, роль іноземних інвестицій зводиться до розвитку економіки країни загалом і одержувачів цих інвестицій (підприємств, виробництв і т.д.) зокрема. Країні дуже вигідно отримувати з-за кордону іноземні інвестиції, тому що вони розвивають її виробництва, з'являються нові інноваційні виробництва, робочі місця, а також сплачуються податки до національного бюджету і при цьому з нього ж нічого не витрачається на це.

Головними проблемами іноземних інвестицій є корупція і безкарність, залежність економіки від нафти,

газу та інших корисних копалин, нестабільність банківської системи, низький рівень розвитку бізнес середовища та культури з іноземними інвесторами.

Література:

1. Абдурахманов М.А. Факторы привлечения прямых иностранных инвестиций [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.review.uz/archive/article. 2005
2. Бирка М.І. Класифікація прямих іноземних інвестицій // Проблеми економіки та управління: [збірник наукових праць] / відповідальний редактор Й.М. Петрович. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. — С. 24—31.
3. Борщевский В. В. Иноземные инвестиции как чинник регионального развития // Финансы Украины. — 2013. — № 10. — С. 17—27.
4. Буднікова Ю.В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори впливу на неї [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_4/194.pdf
5. Гайдуцький А.П. Методологічні аспекти інвестиційної привабливості економіки // Регіональна економіка. — 2012. — № 4. — С. 81—86.
6. Гатеж С. А. Проблеми формування та перспективи розвитку інвестиційного ринку в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm
7. Инвестиционный климат Украины 2014—15 годов и ассоциация с ЕС: прогнозы экспертов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/finansy/investment/stati/investitsionnyy_klimat_ukrainy_2014_15_godov_i_assotsiatsiya_s_es_prognozy_ekspertov

References:

1. Abdurakhmanov, M.A. "Faktory pryvlecheniya priamykh ynostrannykh ynvestytsiy". available at: www.review.uz/archive/article. (Accessed October 2005).
  2. Byrka, M. I. (2012), "Klasyfikatsiia priamykh inozemnykh investytsij", Problemy ekonomiky ta upravlinnia: [zbirnyk naukovykh prats'], Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniki, L'viv, Ukraine, pp. 24—31.
  3. Borshevskiy, V. V. (2013), "Inozemni investytsii yak chynnyk rehional'noho rozvytku", Finansy Ukrainy. vol. 10, pp. 17—27.
  4. Budnikova, Yu.V. "Investytsijna pryvablyvist' pidpriemstva ta faktory vplyvu na nei". available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_4/194.pdf (Accessed June 2013).
  5. Hajduts'kyj, A.P. (2012), "Metodolohichni aspekty investytsijnoi pryvablyvosti ekonomiky", Rehional'na ekonomika. vol. 4, pp. 81—86.
  6. Hatezh, S. A. "Problemy formuvannia ta perspektyvy rozvytku investytsijnoho rynku v Ukraini". available at: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/4_57537.doc.htm.
  7. "Ynvestytsionnyj klymat Ukrainy 2014—15 hodov y assotsyatsiya s ES: prohnozy ekspertov". available at: http://www.prostobiz.ua/finansy/investment/stati/investitsionnyy_klimat_ukrainy_2014_15_godov_i_assotsiatsiya_s_es_prognozy_ekspertov (Accessed December 2013).
- Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.*